

वा० रा०

॥ ५५ ॥

तयोर्धर्मोपधत्वं दर्शयति ॥ तयोरिति ॥ स्वार्थं स्वकार्यसिद्ध्यर्थं ॥ सुचरितं त्वां ॥ शाठ्यात् मृषाक्लृप्तधर्मव्यवहारात् ॥ परिजिहीर्षतोऽस्य कुमिच्छतोऽस्तयोः कृत्यं किं नुबुध्य
स इत्यनुकर्षः ॥ अमुमर्थमर्थापत्त्यासाधयति ॥ यदीति ॥ यदि तयोरेवंशाठ्येन त्वदर्थप्रच्यावनं व्यवसितमभिप्रेतं न स्यात् तदाभिषेकारंभंकृत्वा तद्विघ्नकरणं न स्यादिति
शेषः ॥ हियस्मात्प्रागेव पूर्वकाल एव तयोः दातृप्रतिगृहीतृभावेन संबद्धः सवरः प्रकृतः प्रवृत्तप्रसंगस्तथ्यः स्यात्तदा प्रागेवाभिषेकारंभात्पूर्वमेव दत्तः स्यात् ॥ त्वदभिषेकारंभं
विनैव भरताभिषेकत्वद्वनवासौक्यौ स्यातां ॥ तस्माद्वरप्रदानकथामिथ्यैवेति भावः ॥ यद्यपि दत्तोऽपि वरो राज्ञा विस्मृत इति तेन मदभिषेकारंभः कृत इत्यादिसमाधानं शक्यं
तथापि ईदृशवरदानस्य लोकविद्विष्टत्वेन नोचित्यादनुचितकर्तृत्वेन राजा त्याज्य एवेत्याह ॥ लोकेति ॥ ज्येष्ठे श्रेष्ठगुणे जायति कनिष्ठविषयकत्वात्तदभिषेचनस्य लोक
विद्विष्टत्वं प्रत्यक्षव्यवहारविरोधाच्छास्त्रविरोधाच्चेति भावः ॥ १॥ १० ॥ मेऽपराध इति शेषः ॥ त्वद्विषये प्रतिवचनदानरूपं ममापराधं क्षंतुमर्हसि ॥ ११ ॥ प्रतिवचनमेवाह ॥

तयोः सुचरितं स्वार्थं शाठ्यात् परिजिहीर्षतोः ॥ यदनैवं व्यवसितं स्याद्विप्रागेव राघव ॥ १॥ तयोः प्रागेव दत्तश्च स्याद्वरः प्रकृतश्च सः ॥ लो
कविद्विष्टमारब्धं त्वदन्यस्याभिषेचनं ॥ १० ॥ नोत्सहे सहितुं वीरतत्र मे क्षंतुमर्हसि ॥ ११ ॥ येनैव मागता द्वैधं तव बुद्धिर्महामते ॥ सोऽपि ध
र्मो मम द्वेष्यो यत्प्रसंगाद्भिमुह्यसि ॥ १२ ॥ कथं त्वं कर्मणा शक्तः कैकेयीव शवर्तिनः ॥ करिष्येऽसि पितुर्वाक्यमधर्मिणं विगर्हितं ॥ १३ ॥

यदयं किल्बिषाद्भेदः कृतोऽप्येवं न गृह्यते ॥ जायते तत्र मे दुःखं धर्मसंगश्च गर्हितः ॥ १४ ॥ येनेत्यादि ॥ यत्प्रसंगात् यस्य पितृवचनस्य प्रसंगात् धर्मत्व
प्रसंगकल्पनाद्भेदोऽविमुह्यसि तदकरणे प्रत्यवायः स्यादिति मोहं प्राप्नोसि ॥ येन च मोहेन तव बुद्धिरेवं द्वैधमागता पूर्वरज्यग्रहणविषयत्वमधुना तत्त्यागविषयत्वरूपं प्रकारद्वयं
प्राप्ता ॥ सधर्मोऽपि मम द्वेष्यः धर्माभासत्वादिति भावः ॥ १२ ॥ तस्य धर्माभासत्वमेवाह ॥ कथमिति ॥ कर्मणा अचिंत्यवैभवस्य क्रियाशक्त्या कर्तुमकर्तुमन्यथा कर्तुं च शक्तः
समर्थस्त्वं कैकेयीव शवर्तिनः स्त्रीजितस्य अतएव गर्हितं लोकनिधं अधर्मिणं च वचः करिष्यसि ॥ १३ ॥ एवं स्पष्टेऽप्यधर्मे तवाधर्मबुद्धिर्न जायत इति मे दुःखमित्याह ॥
यदीति ॥ अयं भेदोऽभिषेकविघटनात्मा किल्बिषात् मृषावरप्रकल्पनात्कृतोऽपि यत् यतस्त्वया एवं मृषावरप्रकल्पितत्वेन न गृह्यतेऽतो मे तत्र तद्विषये दुःखं जायते कपटक
तमप्यर्थमसौ साधुतया गृह्णातीति मम व्यथेति भावः ॥ किंचैवं विधधर्मसंग एव विधधर्मासक्तिर्निध्या ॥ १४ ॥

अ० का०

॥ ५५ ॥